

16-dik Szám.

N E M Z E T I
T Á R S A L K O D Ó

October 16dik napján 1837.

Ú T A Z Á S I T Ö R E D É K.

(Folytatásul a' N. Társalkodó mult utolsó
félévi 11-, 13-, 14dik számjaihoz.)

(Végzet.)

Detonata, a' básált hegyek eme' királynéja a' föld királynéjától kapta nevét. A' nagy vízözönben elmerült 's abból kiemelkedett reczés homlokának hajdan volt-e 's mi neve? bizonytalan. Az ide telepedett rómaiak tapasztalat nyomán, tonare-le menydörögni, lemenykövezni szavukból; mint villámokkal gyakran súlytatott szirtnek adák reá jelen nevét; mit a' korcsosult ivadék hibás változtatással: Gyietounát yenek mond maig. A' villámoknak e' szirthezi vonzalmát nem csak tájfölötti fenyvessel megrakott magassága, de sötét mocsáros aljának kéngőzei is okozhatják. A' híres szirt nem csak nálunk, de földgömbünkön is maga nemében remek darab. Mire mutat az is: hogy több fejedelmi 's nagy emberek, tudós utazók meglátogták a' természet e' csuda bálványát; 's valamire való láthatlan sem hagyá. Így mások közt egy ángol lord járá meg több évekkel ez előtt; akkori n. enyedi főoskolai k. r. tanító, jelenlegi szászvárosi el-

Második feleztendő.

ső pap. a' derék Hegedüs Sámuel választott társaságában. Ez utobbi tisztelt kedvelt barátomtól hallám előbb Detonata leírását, dicséretét; 's kapám az eziránti látványt. Közlebb estei Ferdinand ö k. fensége is megjárá. Az egész hegy legmélyebb magassága a' vidék fölébe emelkedik. Maga a' szirt mintegy száz ölnyi vagy két egymáson képzelt torony mérőnyi magasságu. Déli oldala fris forrással kínálkozik. Törpébb keletin, bajjal fölmászhatni tetejére. Ezek, mint az északi 's a' tető is, apró, inkább fenyőbokrokkal 's ritkás kisdud, többnyire fenyőfakkal kopáron rakvák. Nyugoti oldala a' pompás jelenet. A' tetőn mozgó egy oláh legény mint kis föllegi tüneménykövek lehengetésével mulattatta minket; mellyek csengő bögő hangversenyek, hánykódának alá a' mélységbe. A' meredek fal szabályu oldal, derekán félboltra hajlong be. Az egész szirt négyszögü, alól vastagabb, fölül vékonyabb, egymáshoz csatolt tutaj gerendákat képző, fejíeres színü, függőleges oszlopokból alakult. Déli végén egy különvált csucs egy kisebb, nagyobb, rövidebb, hosszabb sipokból álló órjási orgonát képez. Talpánál új teremtként egy nagy kőhalom fekszik. Ki tudja: az őszirtnek mi csuda remek képeit temették ide az enyészet századjai? 's minő ezredes pompájanyög a' viharok dúlta Detonatanak e' nagy sirhalomban!? A' leszakadozott omladékok, koporsó kövekké töredezve, annyi sirkövekként hevernek egymáson, a' sötét fenyves gyászfátyolával borítva. Törénk a' kihalt Detonata tiszteletes teteiből emlékül; 's az üveg csengésü darabok húson jajgattak társaik után 's ősz fejök estén kezeink között! Több darabokat szállítottak le emlék haszon végett már ez omladékok közül, főként Abrudbányára. Mondják: nem rég egy

különvált oszlopokon álló, erkély szabályu homlokrésze is lett volna, mi hasonlóan omladékok közé ragyott. E' hallott földiszt mohon keresék szemeink; de hiában! 's sohajtásaink igazolák: hogy mindig jobb valamiről kevesebbet, mint igen sokat hirtelni: mert a' kielégült vágy meglepetés által pótolja, a' kisebb a' kielégületlen ellenben fogyatkoztatja a' nagyobb remekek valóját is. Így történt velünk is, a' csuda méltóságú Detonataánál. Alább szállván, nyugoti talpánál a' többnyire fejr és fekete, kevés veres fenyőkből álló sűrű erdőségben reá találánk az úgy nevezett jégforrásra vagy kútra. Egy örök-éj hü leplével fedezett gödörke fenekéről, hova a' jóltevő nap sugárai tán soha sem tekinthetnek le, buzog ez föl; de forrását csak hallani, vizét nem csak jegét lehet látni; mert a' fölötte lebegő téli lég már születése pillanatjában 's helyén megfagylalja. — Ivánk hát a' remek szirt friss forrásából; 's kostolánk fagyos kútja jegéből; 's néhány fenyő pipaszárokát is vágva emlékül ma is gyakran édes képzelgések közt füstölöm velök andalgásaim rajzait! Néhány komoly tekintetet veténk hatalmas bajtársára, a' nálánál még magasabbacska, közel levő, sötétes színéről elnevezett, erdőkkel bővebben környezett Fekete-kőre is. Így szemlénket végezve, fuldokló búcsut vevénk a' természet e' nagy oltárától; 's viszhangjának kiáltók: „Sokáig élj Detonata!“ 's szekerre ülve elindulánk visszatérő útunkra; békességet mondva, a' minket kísérő, tetőt lakó juhásztoronépnek, detonatai nomadoknak. — Útunkban beszélők: valljon hány század vagy ezred fogja leörlni e' remek szirtet!? 's valljon nem kel-e majd ki phoenixként hamvából omladékaiból a' később időknek egy még remekebb

lény! Illy beszédek közt haladánk a' rosszabb útu bérczen; 's tekintve két oldalról a' völgyekben fekvő tornyos barlangi oláh falukra, más gondolat 's beszédre fakadánk. Mi szerént, nem csuda: ha e' sivatagok népei néha gonosz tettekre törnek ki; mert mint egy szép regényes táj költészt; úgy zordon helyzetük, nálók vadságot fejthet ki. Hazánk történetei is mutatják, hogy honunk e' tája vala 'ez előtt is, a' paraszt lazongások műhelye. Be óhajtaná a' köz jó, e' vidékeknek bővebb művelését, műveltebb népesítését 's művelési főként nevelési intézetekkel ellátását! Így okoskodva, 's a' kerékvágásokból, esővíz hajtotta rézport szedegelve, három órányi idő alatt elérénk az óhajtott tetőre; 's előnkbe terüle:

V ö r ö s p a t a k.

Ez a' valóban: Aranypatak, város szabályu helység, nevét nem annyira patakja mint annak partjai 's körüli hegyek színéről vehette. Itt volt Rómának tulajdonkénti dák Aurariája. Ma is leggazdagabb aranybányás vidékünk; 's szintén öreg anyja honi bányászatainknak. Mint a' rózsát tövisek közé, úgy az aranyot, kincseket az előre látó Gondviselés 's gondos anyatermészet alkalmatlanul helyezé el; hogy gazdaságra mint erkölcs és ipar gyakori mételyére az embernem nehezebben tehessen szert. Nem csak itt de rendszerént minden bányászhelyeknél fekvésöknél fogva is — út, munka, mű alkalmatlanok, terhesek szoktak lenni. Mire ötletül ím egy avas vers:

Nehéz, a' mi kedves, könnyen jutni ahhoz.

Édest az embernek sok fáradsága hoz.

Az oláh mint más hasonló nevű helységeket Vöröspatakot is Rosiének mondja. A' tetőn állva: jobbra Vöröspatak, balra Kor-

nalja cornu, szarv latin szóból, állására nézve; vagy korn, karnye, som oláh szóból, somfásáról; vagy inkább, a' fölötté függő, várnak nevezett korona szabályu, hajdani híres római bánya hegyről, korona, koronaaaljának nevezve, fekvének két völgyben előttünk. A' két helységet elválasztó sorhegy falait ostromló bányász-nép földalatti, szemközti párviadalra száll le naponként. Kornalja tornyából éppen hangzának délestre, a' városra is beillő oláh harangok. Bészállánk a' söppedékek miatt nagy kövekkel beborított, valóban darabos, meredek lejtőn, fenyves közt Vöröspatakba; mellynek szűk, tekervényes utzáji hasonló, nem kényelmes kövezetűek. A' feltámasztott tekenő fenék szabályu helység, Boiczaként nyúlik le az oldalon 's két keskeny völgyön. A' helység maga is 's szintén minden telkei rakvák törökkel, mosókkal; egy szomszédos hosszú pataki völgy pedig csupán a' számtalan török, mosókból alakulva egy részét teszi a' helységnek. A' bányatorokok még számosabbak a' körül fekvő oldalakon 's magában a' helységben; sőt még a' templom udvarokon szintermekben is; némellynek homloká bányász-i címerrel, két keresztben álló kalapácsal 's néhol, mint a' k. kamarainál is, aranyozva levén kiczifrázva. A' k. kamarának a' helység alsó végén van bányája; de az itteni bányák többnyire magánosokéi. Vannak a' helységnek négy; rom. cath. unitar. és két oláh tornyos templomai; kis piacza, kis áruszinnel; köépületei általában csinosok, zindelyesek 's sokak nagy városra is béillő pompás emeletesek; mellyek közt főhelyet foglal a' Jovicza-ház. Ennek esmeretes gazdagsága, nemes házba házasodott tulajdonosa műnkét is meglepe szivességével. A' szép épületek homlokain kapuin többnyire oláh birtokosi neveket

olvas az ember. Azonban magyar németesen öltöző népe csinos; de oláh divatnyelvű. A' helység körül több nagyocska tók 's a' fölötté függő hegy megett egy tetemes terjedelmű is léteznek. Ezek forrás és eső vizekből levén, mesterségesen kőfalrakatokkal fölfogva; szükség esetében alkalmazott tornyos fagépelyek által illő idomzatu vizet szolgáltatnak minden török és mosóknak 'st. Így pótolja ki nálók a' mesterség a' természet folyami hiányát. Nép monda feneketlennek tartja a' nagyobb tót; kik próbálták mérni ötven ölesnél többre teszik a' főméliséget. A' mese itt is tenger szemet keres; mint némelly földleiró, a' Retyezát tetején (mit a' bécsi Kedveskőben rég megczáfoltam); itt is csak annyi a' valóság. Valamivel közelebb jára a' hihetőséghez ama' képzet, melly ott jártunkkor félelmesen foglalatoskodtatá némelly vöröspatakiak elméjít: mi szerént a' sok esözések nyomán a' nagy tó egyik oldala megrepedt volna; 's vég romlással fenyegetné a' vízőzön a' helységet. Legszebb látmányt adnak a' körül fekvő, szintén arany színű, arany gazdag hegyek; főként azoknak a' helység melletti három osztályai; mellyek torkok, ablakok, közösületi nyilások által annyira megvannak vájva 's olly sűrűn lyukgatva, hogy megannyi darázs fészket képeznek. A' helység alsó vége fölött áll az úgy nevezett Vár; rómaiak hajdoni gazdag aranybányáinak híres romja. Kútként kiürített oldalai állásáról mondatik várnak. A' római bányászat nyomai: nyugvó faragott kőpadok, lépcsők, ablakok, ajtók 'st. ma is mély andalodásba merítik a' nézőt: mennyi arany fény reppent ki innen a' világra! hány századot sőt ezredet táplált a' hegy kebele kincseivel! 's még agg véghéjából is csikorja ki a' jelen aranyát; nem ugyan azon, sőt sokkal ke-

vesebb mértékben mint a' mult, főként római kor. N. d. e. fejedelmünk, I. Ferencz császár is méltatta volt e' pompás romot megnézésére. Mű is búcsut véve e' kis kincses kamarától Vöröspataktól esti szürkületkor, innen éji tíz órára a b r u d b á n y a i szállásunkra visszaérkezénk. — Honnan másnap reggel ökor vontatókkal (mert megjegyezni való: hogy a' bányászásokhoz többnyire csak is így lehet szekérrel járulni; 's mű is főként olly ott jártunkkori esős időszakban, szintén mindenütt hasonlókat használánk); a' bucsumi völgyön föl csak hamar elérők a' két nagy hágót a' zalathnai úton!, mellyeknek Abrudbánya felőli oldalai járhatóbbak; de a' Zalathna felőliek meredek, kövesek, sárosok; mi miatt fabidlatokkal kirakvák 's főként fagyos időkben nehezen járhatók. Az egész út, szintén Zalathnaig szép ép erdőség közt vonúl el; 's főként a' két hágó közti kis kies völgy, egy szalmás kunyhójával, kis patakjával 's arany törőjével valóságos Arkadiát képez. A' hágók alján néhány paraszt házakkal környezett egy alkalmas, csinos k. kamarai vendégfogadóban ebédlénk. Innen az út egy szűk erdős völgyön, patakon 's esőárhordta 's helybeli pataki nagy köveken le alkalmatlan, különösen a' völgy bővebb nyilásánál eső, egy tornyos oláh falucskáig; melyen alól meglepő zöld teres helyen magánosan 's regényesen álló; meredek, szintén megmászhatlan kőszál, mellynek mind e' mellett is tetejéről dörgő ágyuk fogadák ünnepélyesen a' közelebb hazánkban utazott császári párt. Szép természeti tünemény: e' szikla fő szögén mutatkozó emberi kép. Honnan néhány török mellett alább szállva, csak hamar faluként, egyik tornyával meglátszik:

Zalathna.

Ki Zalathnát — mint önmagam is — Ab-
 rudbánya fölött, hallja dicsértetni; értse: az
 ottani hivatalosok közötti német szabályu divatot;
 mert maga a város kevesbbé mutat várost, mint
 émez. Egy tágasocska völgyben fekszik a csupa
 bányászváros 's úgy szöllva az erdélyi nemesebb
 bányászatok kulcsa. Zalathna, a régi római e-
 gyik főbb ott volt városromok fölött; hol jelen-
 leg Petresan falu, némellyek szerént a haj-
 dani római Patroisa áll; 's hol a rómaiak-
 nak is, kis, mint Abrudbányán nagy Au-
 rariájok, aranybányászatok vala. Nevét eredetileg zlata, arany, szláv szóból vette; 's innen
 és az akna szóból készült némi változtatások-
 kal a jelenlegi Zalathna név. Két oldalról ve-
 resszínü tetemes hegyek fedezik. Rom. cath., réf.
 's oláh tornyos templomai fölött kitetsző a bú-
 csujárat domb északról. Középen álló, meglehe-
 tős épületekkel környezett hosszukó négyszögü
 piacza mutató; de tulajdonként nem árupiacz;
 mik néhány apróbb áruboltokkal külön szögek-
 ben rejteznek. Rendezett útszáji kevesek 's vala-
 mirevaló épületekkel csak imitt amott tarkázzák.
 Főhelyen áll ezek között az itt honozó főbányász
 tanács 's elnöki épület, próba 's a't. épületek a'
 piaczon. Itt is, mint Abrudbányán is, kir.
 kamarai ispánságok vannak, mint k. kamarai ja-
 vak igazgatóji. A város alsó vége a tulajdonkénti
 bányászti főnézőpont: itt van a honbeli leg-
 nagyobb 's pompásabb olvasztó kemence, melly-
 nek homlokán nagy betűkben diszlenek n. d.^oe.
 I. Ferencz császár 's erdélyi volt k. főkincs-
 tárnok, n. gróf Nemes Ádám nagy neveik;
 körülte az olvasztandó 's olvasztott kőhalmok;
 kéneső 's gálicz- olvasztó műhelyek; széntárak.

Alkalmatlan esős idő 's sietség miatt csak futólag tekinthetve meg e' várost, innen másnap a' hosszu, szűk, regényes, erdős, patakos, sok tornyos oláhfalukkal megrakott völgyön leútzva — legelől balról egy magas, pyramis szabályu kőszal tűnék előnkbe, tetején álló regényes keresztel; mellyet — ottani monda szerént — egy mester ember nem rég fogadási bérért egy éjjel, egyedül csuda művel vitt és állított föl a' megmászhatlan szirt tetejére; miután csak hamar babonás vélelmeny nyomán, gonoszokkali bűbajos foglalkozása, vagy inkább, megnyert díjából mértéktelen itala, vagy szerfölötti testi erőlködése következtében meghalt. Alább az ország-szerte híres galaczi serfőző kormos falait tekintők meg. Mig alább várromszabályu kőrakásokat szemlélnék két oldalról is. 'S a' völgy végtorkolatja felé, balról ismét két szép zöldmezőn álló, tán még vízőzön ott feledte fejer két házállásu kősziklák mulattaták pillanatainkat; 's csak hamar kiérve az igeni tetőre, a' Maros tere nyílék föl előttünk. Mint földalji barlangból, vagy sötét fogházból szabadult a' nap világának; úgy örülnék hosszas kínos erdei utazásunk után a' föltárt lapálynak. — 'S mi csuda? midőn kilencz nap alatt, többnyire mind erdős, hegyes, köves szintén járatlan útakon 's úgy szőlva többet vizen mint szárazon vergődénk olly helyeken, hol, főként ez esős évben, nem kocsival, de még szekérral is kevesen 's többnyire lóháton járanak; 's mindenütti megjelenésünk csudaként bámultatték; 's többen mondák: hogy tán légben útzunk. — Megtekintők még futólag Károlyváron 's vidékin a' lőpormalmot, pénzverő 's a' t. intézeteket, műhelyeket, 's köszöntve partjairól a' Marost, mellette föl lakhonomba, Kutya falvára érkeztem; 's hálát mondva a' Gondvise-

lésnek, tartarusi úti rontsolódásaim kipihenésére ereszkedtem. —

Utazásom nem tervszeréni tudományos; inkább magános érdekü levén, 's a' sietséget, alkalmatlan időt, útakat is fölszámítván, mit hazafiui indulatból írek, azt a' keveset ha valaki méltánylandja örülnék: valamint az érintett okok miatti hiányok kipótlását köszönettel fogadandja —

Idősb Zeyk János.

EGY ÚTAS KALANDJA A' SAVOYI HE- GYEKBE.

(Saját elbeszélése szerint.)

Sixt helységből az arvei völgybe magas hegyeken kanyarodik át a' hegyi ösvény. Ezen útat jobbadán csak a' dugárusok ismerik, kik is számosan tartózkodnak ezen környéken. Ezen mérész kalandorok Martignyben rakodnak meg nagyobbára mind tiltott árukkal 's mig a' vám-
szolgák a' határszéleken szemfüleskednek, görnyedezve a' felczepelt iszonyu teher alatt, embertől nem járt sziklákon keresztül a' savoyi völgyekbe ereszkednek.

A' vámügyelők egy neme az embereknek, kiknek a' pipa soha ki nem esik szájukból, mosdani nem szeretnek, azonban czimeres egyen ruhát viselnek. A' napon henyén piritkozva mind addig várnak, mig egy utazó szekér érkezik, a' melly legfeljebb azon okból hajt el mellettök, mert árnyéka sincs azon gyanunak, mint ha tiltott árukat rejtegetne. „Nincs-e Kegyednek valami vámolni valója?“ „Nincs.“ De ezen őszinte

felelet ellenére is megnyitatták a' ládákat, 's fe-
jér ruhát, selyem nemüeket, szóval: mindent
irgalmatlanul össze vissza forgatnak és markász-
nak piszkos ujjaikkal. Ezen szolgálatért jó fize-
tést húznak, a' mi előttem mindég különösnek,
's mondhatom furcsának tetszett.

A' dugárusok tetétől talpig fel vannak fegy-
verkezve, 's ha a' vámügyelő szemközt akad ve-
lök, kivált ha még csak egyedül került útjokba,
nem sokat czeremoniáznak vele, rendszerint egy
jól irányzott golyóbissal köszöntik. Szerencsére
tudják a' vámügyelők, milly sors várja ott őket,
's az ilyen veszélyjósító helyeken nem igen kó-
szálnak.

A' társasági testnek nincsen egy veszedelme-
sebb kelevénye mint a' dugáruság. A' dugárosi
vállalatokat úgy lehet mindég nézni mint a' rab-
lóknek 's gonosztevőknek egy nyílt iskoláját, melly-
ben sok jó mag qualificáltak évenként, kik ren-
desen elébb utóbb a' status tömlöczeibe kerülnek.

Sok vitám volt egyszer másszor életemben a'
vámszolgákkal. Ingeimnek az a' szép sors jutott,
hogy minden országok határszélein minden kor-
mányok szolgaitól szerencséjük volt megmotóz-
tatni. Névjegyeim minden vámhivatalok jegyző-
könyveibe bé voltak iktatva. Nem igen történt,
hogy tiltott portékát leltek volna nálam. Ad vo-
cem „ing“ egy történet jút eszembe. Lyon felé
útaztam. Bellégarde nevű városkában ládáimat ki-
kutatták, 's testünken levő ruháinkat is ki akar-
ták motózni, azon okból pedig, mivel Geneva
felől érkezvén, tudni vágytak, ha nincsenek-e ve-
lünk genevai órák is? Részemről alá adtam ma-
gamat a' vizsgálatnak; de egy angol katonatiszt,
ki utazó társaságunkhoz tartozott, megtudván a'
vámtisztek szándékát, hidegvérrel zsebébe levő
kése után nyult, 's kinyilatkoztatta, hogy a' leg-

elsőt, 's utána a' másodikat is, ha személyét bántani merészkedik, azonnal ketté hasítja. Ezen el-
lentállás nagy lármát okozott. A' vámügyelők csak az elejökbe szabott parancsokhoz kivanták magokat tartani, de az angol oriás finom aczélból készült késével, 's fenyegető állásával tetszőleg meg rezzenté őket. „Motózzátok meg ő uraságát!“ Kiálta a' szolgálkhoz a' fővámtiszt; mire az angol nevekődő dühvel ezen szavakat viszonzá: „nyuljatok csak hozzám! az első, második, sőt a' harmadiknak is torkát metszem, ha közeledni bátorkodik.“ A' harmadik alatt kétségen kívül a' fővámtisztet értette.

Annyira fel vala a' tisztos gentleman bős-
szülve, hogy kedvetlen következtetésektől lehe-
tani, ha a' dologba be nem avatkozom. Adja ál-
tal Ön, mondék, ruha darabjait ezen uraknak,
így ők Önsége legkisebb bántása nélkül fogják
kötelességöket teljesíthetni.“ Alig végzém szavai-
mat, a' mint az angol, a' dolgot hihetőleg át-
értve, sietve levetkezett, 's ruha darabjait egyen-
ként a' bálványként bámézkodó vámcselédek sze-
mei közé lökdöste. Csaknem mézítelenre vetke-
zett, és én soha sem felejttem el azon pillanatot,
a' mikor saját ingét a' vámtiszt nyakába huzván,
ezt ordította gúnyos és megvető hangon füleibe:
„motózz, nyomorult! motózz már.“

Ritkábban volt bajom dugárusokkal; azonban
egykor az említett hegyeken Sixt helységből Sal-
lanches nevübe akarván át sétálni, akaratom el-
len is érintésbe kelle velök jönnöm. Az utat kö-
rülményesen megmagyaráztattam magamnak. Egy
jó órával elébb, semmint az útas e' tetőre fel-
kapaszkodhatnék, az úgy nevezett gersi tavat é-
ri; ezentúl sziklák közé jút az ember, mellyek
a' jéggé fagyott hó sima ronáján oriásokként me-
redeznek föl, a' honnan ismét az arpenasi zuha-

tag felett koszoru képében függő erdőség felé ereszkedik alá. Három órai gyaloglás után előtünk áll a' tündérbáju tó. Zöldellő halmok aljában fekszik a' kicsin tó, fel fogva 's mintegy varázs tükörben mutatva a' hájvidék igéző szépségeit; a' mellett vize olly tiszta, hogy a' fenekén levő kövecskéket egyről egyig meglehet számlálni. Le telepedtem ezen vitzükör partjára, nézgettem magam innen is túl is, — szerelmesen mint Nárczissus — jól láttam miként rágom a' csirke-czubákat, 's mondhatom még sem haraptam meg nyelvemet, sem étvágyomat el nem vesztettem.

Magam becses személyén kívül sok egyebet is láttam még ezen vitzükörben — láttam a' körülfekvő hegykoszorut, erdőséget 's az egész szép természetnek megfordított képét, ide számlálva két hollót is, mellyek fejem felett rendkívüli magasságban lebegvén, ezen vitzükörben úgy látszottak, mintha mélyen alatt a' lábtúli világba repülnének. Az alatt hogy magamat ezen meglepő jelenetek szemlélgetésén mulattam, úgy tettszett, mintha egy férfinak, egy nőszemélynek, vagy állatnak, minden esetre valamely élő lénynek feje guggant volna ki egyik hegy szikláiközüli; 's a' mi több éppen azon sziklák egyikénél, merre útamát valék folytatandó. A' dolog valósága felől meggyőződni kívánván, töstént azon hegyek irányába fordultam, de semmit sem láttam többé; mire útamát azon meggyőződéssel, hogy rajtam kívül ott senki sincsen, tovább folytattam, az előbbi tüneményt a' tó tükrén úszó habok játékának tulajdonítván. Azonban arról is meg voltam győződve, hogy csak ugyan láttam én valamit, megállottam tehát ottan ottan, füleltem, a' hol a' fejeket a' szikla megől ki bukanni véltem, megkerültem szép csendesen az előttem fekvő sziklákat, 's megkettőztettem figyelmemet.

Azon kőszirt színéről, melly körül most, megvallom, nehéz szívvel kullogtam, még alatt a' végső helységnél hallottam egyet mást regéltetni. Azt gondolom, éppen most az ideje ezen regével elé állani. Egy társaságban utazott egykor itt keresztül szám szerint tizenyolcz dugárus, ugyan annyi zsákat emelve fejkön, melyeknek mindenike gazdagon el vala látva berni lőporral. Ezek közt az utóbbi egyszer csak észre veszi, hogy zsákja lassanként könnyebbül, 's a' fejére nehézkedő teher csekélyebb súlynyomású, 's már előre kecsegtette magát isten tudja miféle gondolatokkal a' mint eszébe ötlük, hogy a' lőpor lassankénti fogyása okozná talán a' teher könnyebbülését. Az ember jól vetett a' dologhoz; a' lőpor kifolyásának nyomai mindennütt láthatók voltak e' hosszú hegyi ösvényen. De nem kevésbé is ütközött meg a' történeten, nem csak azon okból, mert a' kár tetemes vala, de különösen azért is, mert a' kiömlött lőpor vezérfoaalul szolgálhat vala, mellyen könnyen nyomokba juthatának az ott tétova száguldó vámcseledek, 's jaj lenne nekik, ha veszélyes merényökben utóléretuének! Mit teszen tehát? Megállítja a' tereh alatt roskadozó társait, kik is mind a' tizenheten lerakván zsákjaikat, mindenik a' magáé tetejére telepedik, egyik pihenni a' hosszszas utazástól, a' más csepegő verejtékét törölgetni, más ismét, hogy egy korty pálinkával új erőre éleszsze lankadozó tagjait.

Ez alatt a' más tizenyolczadik nyelbe akarván ütni a' mindnyájokra veszélyessé válható dolgot, vissza felé menttében addigtartott a' meddig az elszotyogott lőpor utolsó nyomára reá akadott; két órai jó gyaloglás után ért azon helyre, hol hihetőleg zsákja foszolásán a' lőpor hulladozni kezdett, holott is azt minden további

fontolat nélkül meggyújtotta, hogy így híre pora se maradjon a' csempészetnek. Alig telt el egy két percz, 's egy menydörgéshez hasonló robbanás csapta meg füleit, melly a' sziklák falai-ba csapódván, a' völgyekbe rengett le, 's onnan a' mélységeket felordítván morajos viszhangja a' szomszédos rengetegeken zúgott át. Alig tudá mit tartson kalandorunk ezen tünemény felel. Tudniillik az elhulladozott löporvonal a' tizenhét löporos zsákokig terjedvén, a' vonalon végig futott láng azokat meggyújtotta, 's légbe repítette, 's repült velök a' rajtok ülő tizenhét dugárus, a' nélkül, hogy idejök lesz vala megérteni, mi 's miért történik velök.

Ezen történetre két jegyzésem van. Egyik az, hogy az nem költemény, nagyon regényes, minden esetre való színű, a' mennyiben az azon helyen látható égés nyomok után ítélni; mert hogy ott égett valami, annyiról akarki meggyőződhetik. En részemről hiszek annyi igazat róla, a' mennyit Hannibalnak a' kicsin bernhardoni átmeneteléről. Micsoda erősséget hoznak fel a' mellett, hogy Hannibal a' kicsin Bernhardon által ment volna? Mutogatnak ma is a' hegy alján egy fejereslő kősziklát, 's azt erősítik, hogy ez éppen azon szikla, mellyet a' karthagói hős eczetel áztatott meg, 's ennek következtében omladozott széllyel. A' második észrevételem az, hogy a' rege szerint tizenhét ember veszi életét, 's megmarad irmagul a' tizennyolczadik, hogy a' történetet e' világnak fentartsa. Úgy hiszem, ha csak nem csal véleményem, hogy ez eléggé kezeskedik a' dolog valósága felől. Csalhatatlan jele a' történet körmön font igazságának!

(Végzete közelebbről.)

ORVOSOK FELSZÁMITÁSA az austriai birodalomban.

A' cs. k. statusokban (a' magyar koronához tartozó birtokokat természetesen ide nem értvén) 21,000,000 lakosok között, 6074 négyszeg mértföldön következő mennyiségű egészségi felvigyázók vannak: 95 kerületi, 161 vidéki, 1533 városi, 1826 gyakornok, 90 szem-, 280 barom-'s 4710 seborvosok, 11,849 szülésznők 's 2255 patikások. A' monarchia fővárosának 320,000 lakósaik közt vannak 315 gyakornok-orvosok, 3 szem-, 14 barom-, 's 173 seborvosok, 429 szülésznők 's 59 patikások. Az örökös tartományok hátralevő 11 fővárosaiban: Linzben, Prágában, Grätzben, Brünnben, Lembergben, Innsbruckban, Lublanában, Triestben, Zarában, Milanóban 's Velenczében vannak 608 gyakornok-, 31 szem-, 24 barom-'s 301 seb-orvosok, 673 szülésznők 's 177 patikások.

ÉRTESÍTŐ LEVÉL.

Y. Faluban vagyon egy magát férjhez menetelre határozott gazdag kisasszonyka. E' kereset magának egy férjet, ki is legyen ifjú, szép, 's ha szegény: fő nemes, munkás és épélen. A' leendő férjnek az öszvekelés előtt egy már 20 évektől fogva készen álló kötelező levelet kell alá írni, mellyben a' háználi elsőséget egész kiterjedésében feleségének engedi, 's annak rendelkezéseibe nem avatkozását felfogadja. Leendő neje pedig nékie fáradozásaiért szállást és szabad asztalt ígér. A' vállalkozni akaró útasítást vehet minden férfitől, ki felesége birtokában lakik.

M. P.